

საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაცია - საბიუჯეტო დაგეგმვის საფუძველი

საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაცია საქმაოდ მნიშვნელოვანი ნორმატიული აქტია, რომელშიც დეტალურადაა განერილი შემოსულობებისა და გადასახდელების სახეები. ამასთან ერთად, ზოგჯერ ცალკეული ხარჯების ერთგვაროვნობის გამო გარკვეულ წინააღმდეგობებს ვაწყდებით მისი ამა თუ იმ მუხლზე მიკუთვნების თვალსაზრისით. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე სტატიის მიზანია მკითხველს გაუადვილოს ამ დოკუმენტის მთლიანობაში წარმოდგენა (ზოგადი აღქმა), რათა პრაქტიკაში უფრო ადვილად გამოსაყენებელი გავხადოთ იგი.



ლევან ბერიძე,
საქართველოს კონტროლის
პალატის უფროსი აუდიტორი,
ეკონომიკის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი

საბიუჯეტო კლასიფიკაცია გულისხმობს შემოსულობებისა და გადასახდელების დაჯგუფებას სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით. კერძოდ, იგი მოიცავს:

1. შემოსულობების კლასიფიკაცია;
2. ხარჯების ფუნქციონალურ კლასიფიკაცია;
3. ხარჯების ეკონომიკურ კლასიფიკაცია;
4. არაფინანსური აქტივების კლასიფიკაცია;
5. ფინანსური აქტივების კლასიფიკაცია.

საბიუჯეტო შემოსულობების კლასიფიკაცია შედგენილია სახელმწიფო შემოსულობების სწორი და სრული აღრიცხვისთვის. მასში მოცემული საგადასახადო და არასაგადასახადო შემოსავლები იყოფა ცალკეულ ჯგუფებად გარკვეული კრიტერიუმების, ნიშნებისა და სპეციფიკის მიხედვით.

ბიუჯეტის შემოსულობებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტში მიღებული ფულადი სახსრების ერთობლიობა, კერძოდ:

1. შემოსავლები, მათ შორის:
 - 1.1. გადასახადები;
 - 1.2. გრანტები;
 - 1.3. სხვა შემოსავლები;
2. არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები;
3. ფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები;
4. ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებული სახსრები;

გადასახადები მოიცავს კანონით განსაზღვრული ყველა სახის გადასახადიდან მიღებულ შემოსავლებს და ამ გადასახადების გადაუხდელობაზე ან დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხულ სანქციებს.

საგადასახადო კოდექსის მიხედვით გადასახადი არის საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ბიუჯეტებში სავალდებულო, უპირობო ფულადი შენატანი, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი, გადახდის აუცილებელი, არაეკვივალენტური და უსასყიდლო ხასიათიდან გამომდინარე.

საქართველოში მოქმედებს საერთო-სახელმწიფო-ებრივი და ადგილობრივი გადასახადები.

სახელმწიფო გადასახადებს მიეკუთვნება:

- საშემოსავლო გადასახადი;**
მოგების გადასახადი;
დამატებული ღირებულების გადასახადი;
აქციზი;
საბაჟო გადასახადი.

ადგილობრივ გადასახადებს მიეკუთვნება:

ქონების გადასახადი

საშემოსავლო გადასახადი – არის ფიზიკური პირების მიერ ეკონომიკური საქმიანობით ან დაქირავებული შრომით მიღებული შემოსავლებიდან გადასახადი. აქ გაერთიანებულია როგორც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ისე ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების საბიუჯეტო ორგანიზაციებიდან და არასაბიუჯეტო სექტორიდან ფიზიკური პირის მიერ გადახდილი საშემოსავლო გადასახადი.

მოგების გადასახადი – არის საწარმოთა მოგების გადასახადი. აქ გაერთიანებულია როგორც საქართველოს საწარმოს, ასევე უცხოური საწარმოს მოგების გადასახადი და გადასახადი დივიდენდებიდან და პროცენტებიდან. აქვე აღირიცხება მოგების გადასახადის გადაუხდელობაზე ან დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხული სანქციები.

დამატებული ღირებულების გადასახადი – არის არაპირდაპირი გადასახადი, რომელიც გადაიხდება საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებული საქონლის, სამუშაოების ან მომსახურების მიწოდებაზე და საქონლის იმპორტზე. აქვე აღირიცხება დღგ-ს გადაუხდელობაზე და დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხული სანქციები.

აქციზი – არის არაპირდაპირი გადასახადი, რომელიც გადაიხდება აქციზური საქონლის მიწოდებისას. აქ აღირიცხება ქვეყნის შიგნით წარმოებული და მიწოდებული აქციზური პროდუქტიიდან, იმპორტირებული აქციზური პროდუქტიიდან, აქციზური პროდუქციის

ექსპორტიდან გადასახადი და აქციზის გადაუხდელობაზე ან დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხული სანქციები.

საბაჟო გადასახადი – არის სახელმწიფო ბიუჯეტში სავალდებულო შენატანი, რომელსაც საბაჟო კანონმდებლობის მიხედვით იხდის იურიდიული და ფიზიკური პირი საქართველოს საბაჟო საზღვარზე საქონლის გადაადგილებისთვის. აქვე აღირიცხება საბაჟო გადასახადის გადაუხდელობაზე და დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხული სანქციები.

ქონების გადასახადი მოიცავს ორი სახის გადასახადს – **საწარმოთა და ფიზიკურ პირთა ქონების გადასახადს და მიწის გადასახადს**. აქვე აღირიცხება ქონების გადასახადის გადაუხდელობაზე ან დაგვიანებით გადახდაზე დარიცხული სანქციები.

გრანტი არის უსასყიდლოდ მიღებული მიზნობრივი სახსრები, რომელიც გამოიყენება: ჰუმანური, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო-კვლევითი, ჯანმრთელობის დაცვის, კულტურული, სპორტული, ეკოლოგიური და სოციალური პროექტების, აგრეთვე სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი მნიშვნელობის პროგრამების განხორციელებისთვის. გრანტი შეიძლება მიღებული იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან, უცხო ქვეყნის მთავრობებიდან და სხვ.

სხვა შემოსავლები მოიცავს მიმდინარე დანიშნულების ყველა საბიუჯეტო შემოსავალს, საგადასახადო და გრანტების სახით მიღებული შემოსავლების გარდა. აქ გაერთიანებულია:

მოსაკრებლები;

შემოსავლები სახელმწიფო ქონების მართვაში გადაცემიდან;

შემოსავლები მომსახურების განვიდან;

შემოსავლები დივიდენდებიდან და ეროვნული ბანკის მოგებიდან;

როიალტი;

ჯარიმებიდან და საურავებიდან მიღებული შემოსავლები;

შემოსავლები გაცემული სესხების დაბრუნებიდან და სხვ.

მოსაკრებლების კატეგორიას მიეკუთვნება ბიუჯეტში მიღებული ყველა სახის შემოსავლები, რომლებსაც იხდიან ფიზიკური და იურიდიული პირები სახელმწიფოს მიერ მათთვის კანონით განსაზღვრული საქმიანობის განხორციელების ან სარგებლობის უფლების

მინიჭებისთვის, აგრეთვე სახელმწიფო ორგანოებისა და ზოგიერთ შემთხვევაში შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოების მიერ განეული მომსახურებისთვის.

მათ მიეკუთვნება:

საბაჟო მოსაკრებლები;

სალიცენზიო მოსაკრებლები;

სანებართვო მოსაკრებლები;

სახელმწიფო სერტიფიკატის მოსაკრებელი;

სარეგისტრაციო მოსაკრებლები;

სახელმწიფო საექსპერტიზო მოსაკრებლები;

სახელმწიფო ბაჟი;

საკონსულო მოსაკრებლები;

ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის მოსაკრებელი;

სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებელი;

სხვა არაკლასიფიცირებული მოსაკრებლები.

სახელმწიფო ქონების მართვაში გადაცემიდან მიღებული შემოსავლები მოიცავს ყველა იმ შემოსავალს, რომელიც მიიღება სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ქონების მართვაში (უზუფრუქტი, ქირავნობა, იჯარა და სხვა) გადაცემიდან გამოსყიდვის უფლების გარეშე.

მომსახურების განვიდან მიღებული შემოსავლებს მიეკუთვნება სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების, მათი საქვეუნებო დაწესებულებებისა და საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ განეული მომსახურებისათვის გადახდილი საფასური.

შემოსავლები დივიდენდებიდან და ეროვნული ბანკის მოგებიდან მოიცავს სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოებიდან მიღებულ დივიდენდებს; შემოსავალს ეროვნული ბანკის მოგებიდან და სხვა არაკლასიფიცირებულ შემოსავლებს.

როიალტი არის სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვებისა და ტექნოგენური წარმონაქმნების გადამუშავების პროცესში წიაღით სარგებლობის უფლების საფასური. აგრეთვე საავტორო უფლებების, პროგრამული უზრუნველყოფის, პატენტის, სავაჭრო ნიშნის ან სხვა ინტელექტუალური საკუთრების, ნოუ-ჰაუს, კინოფილმების, ვიდეოფილმების, ხმის ჩანაწერების გამოყენებისთვის მიღებული შემოსავალი.

ჯარიმებიდან და საურავებიდან მიღებული შემოსავლების კატეგორია მოიცავს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით, სისხლის სამართლის კოდექსით და სხვა სახის სამართალდარღვევებიდან მიღებულ შემოსავლებს.

გაცემული სესხების დაბრუნებიდან მიღებული შემოსავლების კატეგორია მოიცავს ქვეყნის შიგნით და სხვა ქვეყნის მთავრობებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებზე გაცემული სესხების (კრედიტების) დაბრუნებიდან მიღებულ შემოსავლებს.

არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული შემოსავლებს მიეკუთვნება: შემოსავლები სახელმწიფო ქონების, მათ შორის ძირითადი კაპიტალის, სახელმწიფო მარაგების, სახელმწიფო მიწის, არამატერიალური აქტივების და სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოების წილის გაყიდვიდან და სხვ.

ფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებულ შემოსავლებს მიეკუთვნება პროცენტების სახით მიღებული შემოსავლები. კერძოდ, ხელისუფლების სხვა



დონის ორგანოებზე გაცემული სესხებიდან მიღებული პროცენტები, საფინანსო ინსტიტუტებზე და სანარმოებზე გაცემული სესხებიდან მიღებული პროცენტები, აგრეთვე ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებული სახსრები, როგორცაა: გრძელვადიანი და მოკლევადიანი სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები და **კრედიტები** (კერძოდ, გრძელვადიანი კრედიტები საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან, სხვა ქვეყნის მთავრობებიდან, კომერციული ბანკებიდან და სხვა.) **გარდამავალი საბრუნავი სახსრები, წინა წელს გამოუყენებელი და დაბრუნებული საბიუჯეტო სახსრები.**

ხარჯების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია გულისხმობს ხარჯების დაჯგუფებას შემდეგი მიმართულებების მიხედვით:

1. საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება. აღნიშნული ჯგუფი მოიცავს აღმასრულებელი და წარმომადგენლობითი ორგანოების საქმიანობის უზრუნველყოფისთვის განეულ ხარჯებს; ფინანსური და ფისკალური ორგანოების (ფინანსთა სამინისტრო, სახაზინო სამსახური, საბაჟო და საგადასახადო ორგანოები და სხვა) ადმინისტრაციულ და შესაბამისი აპარატების შენახვისა და ფუნქციონირების ხარჯებს; ფინანსური და ფისკალური ხასიათის ინფორმაციისა და სტატისტიკური მონაცემების დამუშავების ხარჯებს, აგრეთვე აუდიტორული მომსახურებისა და კონტროლის ხარჯებს. აქვე შედის საგარეო ურთიერთობებთან დაკავშირებული ხარჯები, სახელმწიფო ვალთან დაკავშირებული ოპერაციები და სხვ.

2. თავდაცვა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: შეიარაღებული ძალების საქმიანობასა და მომსახურებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს. კერძოდ: სამხედრო ორგანოების ადმინისტრაციულ და მათი აპარატების შენახვა-

სა და ფუნქციონირებასთან, დაკავშირებულ ხარჯებს; სამხედრო საზღვაო, საჰაერო, სახმელეთო ძალების მართვის, საჯარისო კავშირგაბმულობის და დაზვერვის ხარჯებს. აგრეთვე, სარეზერვო და დამხმარე ძალების მართვის და საზღვარგარეთ სამხედრო ატაშეების ოფისების და საველე ჰოსპიტლების ხარჯებს. სამოქალაქო თავდაცვასთან დაკავშირებული საქმიანობისა და მომსახურების ადმინისტრაციულ, ხარჯებს; საგანგებო სიტუაციებისათვის გეგმების შემუშავებასა და სწავლებების ჩატარებასთან დაკავშირებულ, აგრეთვე საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების ხარჯებს. სხვა ქვეყნების სამხედრო დახმარებასთან დაკავშირებულ ადმინისტრაციულ ხარჯებს, საზღვარგარეთის ქვეყნებში, საერთაშორისო სამხედრო ორგანიზაციებსა და ალიანსებში აკრედიტებული სამხედრო მისიების ფუნქციონირების, აგრეთვე დაზღვევის ხარჯებს და სხვ.

3. საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: პოლიციის საქმიანობასთან და მომსახურებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს; ხანძარსა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ ფუნქციონირებისა და მომსახურების ადმინისტრაციულ ხარჯებს; სასამართლო სისტემის ორგანოების ადმინისტრაციულ და ფუნქციონირების ხარჯებს; სასჯელაღსრულების დაწესებულებების და გამოსასწორებელი კოლონიების შენობების მოვლა-შენახვისა და ფუნქციონირების ხარჯებს, მათი ადმინისტრაციული ხარჯების ჩათვლით და სხვ.

4. ეკონომიკური საქმიანობა. ეკონომიკური საქმიანობა მოიცავს საერთო ეკონომიკურ, კომერციულ და შრომით რესურსებთან დაკავშირებული საქმიანობას. კერძოდ, ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების ხარჯებს; მთავრობის სხვადასხვა ორგანოებსა და სახელმწიფო და კერძო სექტორს შორის ეკონომიკური და კომერციული ურთიერთობების უზრუნველყოფის ხარჯებს; საბანკო სექტორის კონტროლისა და რეგულირების, აგრეთვე გრანტების, სუბსიდიებისა და სესხების განხორციელების პოლიტიკისა და პროგრამების მხარდასაჭერ ხარჯებს; კონკრეტულ სფეროში შრომითი რესურსების რეგულირებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს და სხვ.

5. სოფლის მეურნეობა, სატყეო მეურნეობა, მეთევზეობა და მონადირეობა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: სოფლის მეურნეობის სექტორის მართვასთან დაკავშირებული ორგანიზაცია-დანესებულებების ფუნქციონირების ხარჯებს, როგორცაა: სახნავი მიწების მოვლა-შენახვასთან, დამუშავებასთან და გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული **ხარჯები; აგრარული რეფორმების, სპეციალური პროგრამებისა და პროექტების დაფინანსების, წყალდიდობებისგან დაცვის, ირიგაციისა და დრენაჟის სისტემების მშენებლობა-ექსპლუატაციის ვეტერინარული, მცენარეთა დაავადებების საწინააღმდეგო ღონისძიებების ხარჯები** და სხვ. აქვეა გაერთიანებული სატყეო მეურნეობის სფეროში განსახორციელებელი საქმიანობისა და მომსახურების, აგრეთვე მეთევზეობასა და მონადირეობასთან დაკავშირებული ხარჯები.

6. სათბობი და ენერგეტიკა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: ყველა ტიპის ნახშირის და სხვა მყარი მინერალური საწვავის მოპოვებისა და გამდიდრების, აგრეთვე სხვა ტიპის საწვავად გარდაქმნის ხარჯებს; ნავთობისა



და ბუნებრივი აირის მოპოვების, გადამუშავებისა და განაწილების ხარჯებს, აღნიშნულ სფეროში განეული საქმიანობის, მომსახურებისა და ადმინისტრაციული ხარჯების ჩათვლით; ბირთვულ საწვავთან დაკავშირებული საქმიანობის, მომსახურებისა და ადმინისტრაციულ ხარჯებს; ბირთვული საწვავის რესურსების მოპოვებასთან, გადამუშავებასთან, დაკონსერვებასთან და რაციონალურ გამოყენებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს; სხვა დანარჩენი სახის საწვავის მოპოვებასა და გადამუშავებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს.

ელექტროენერგიის როგორც ტრადიციული, აგრეთვე განახლებადი წყაროებიდან (მზისა და ქარის ენერგია) წარმოების ხარჯებს; ელექტროენერგიის გამომუშავებასა და განაწილებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს და სხვ.

7. სამთომომპოვებელი და გადამამუშავებელი მრეწველობა, მშენებლობა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: მინერალური რესურსების მოპოვებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს. კერძოდ: ლითონების შემცველი მინერალების, სილის, ქვის, თიხის, ქიმიური ნედლეულის, მინერალური სასუქის, მარილის, ძვირფასი ქვების, აზბესტის, თაბაშირის და ა.შ. მოპოვებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს; სამთომომპოვებელ მრეწველობასთან და მინერალური რესურსების მოპოვებასა და გადამამუშავებასთან დაკავშირებული საქმიანობის და მომსახურების ხარჯებს, აგრეთვე მრეწველობასთან და მშენებლობასთან დაკავშირებული საქმიანობისა და მომსახურების ხარჯებს.

8. ტრანსპორტი. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: საავტომობილო, სარკინიგზო, საზღვაო და საჰაერო სატრანსპორტო სისტემებისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მშენებლობასთან, ფუნქციონირებასთან, ექსპლუატაციასთან და მოვლა-შენახვასთან დაკავშირებულ ხარჯებს;

9. კავშირგაბმულობა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: კავშირგაბმულობის სისტემების (საფოსტო, სატელეფონო, სატელეგრაფო, ფიჭური და სატელეკომუნიკაციო სისტემების) მშენებლობასთან, ექსპლუატაციასა და მოვლა-შენახვასთან დაკავშირებულ ხარჯებს;

10. ვაჭრობა, მარაგების შექმნა, შენახვა და დასაწყობება. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: ვაჭრობასთან, მარაგების შექმნასა და დასაწყობებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს; კერძოდ, საბითუმო და საცალო ვაჭრობის რეგულირებისა და კონტროლის (ლიცენზიების გაცემა, ვაჭრობის წესების დაცვა, დაფასობის სასურსათო და სხვა საოჯახო პროდუქტის მარკირება, სასწორებისა და სხვა ასანონი საშუალებების შემოწმება და ა.შ.), აგრეთვე მარაგების შენახვისა და დასაწყობების ნორმების დაცვისა და რეგულირების ხარჯებს;

12. გარემოს დაცვა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვებასთან, გადამამუშავებასა და განადგურებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს; საკანალიზაციო სისტემების ექსპლუატაციისა და ჩამდინარე წყლების გადამამუშავების ხარჯებს; სხვადასხვა სახის საქმიანობასა და მომსახურებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ჰაერის, კლიმატის, ბუნებრივი წყლების და ზოგადად გარემოს დაბინძურების, აგრეთვე ვიბრაციის, ხმაურისა და რადიაციის წინააღმდეგ ბრძოლას და სხვ.



13. საბინაო-კომუნალური მეურნეობა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: ბინათმშენებლობის, კომუნალური მეურნეობის, წყალმომარაგების, გარე განათების სფეროში განხორციელებული საქმიანობისა და მომსახურების ადმინისტრაციულ ხარჯებს და სხვ.

14. ჯანმრთელობის დაცვა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: ფარმაცევტული პროდუქტით უზრუნველყოფისა და მომარაგების ხარჯებს, აღნიშნულ სფეროში ადმინისტრაციული და მმართველობითი ხარჯების ჩათვლით, აგრეთვე ზოგადი და სპეციალიზირებული პროფილის სამედიცინო კლინიკების, ამბულატორიებისა და საოჯახო მედიცინის ცენტრების მიერ განეული სამედიცინო მომსახურების ხარჯებს; ჯანდაცვის სფეროში გამოყენებითი და სამეცნიერო-ექსპერიმენტული კვლევების განმახორციელებელი სახელმწიფო დაწესებულებების მართვასა და ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს და სხვ.

15. დასვენება, კულტურა და რელიგია. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: სპორტისა და დასვენების სფეროში საქმიანობისა და მომსახურების ხარჯებს. კერძოდ, აღნიშნულ სფეროში სახელმწიფო დაწესებულებების ადმინისტრაციულ ხარჯებს;

16. ტელე-რადიო მაუწყებლობა და საგამომცემლო საქმიანობა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: ტელე-რადიო მაუწყებლობასა და საგამომცემლო სფეროსთან დაკავშირებული საქმიანობისა და მომსახურების ხარჯებს, აღნიშნულ სფეროში ადმინისტრაციული, კოტროლისა და რეგულირების ხარჯების ჩათვლით;

17. განათლება აღნიშნული მუხლი მოიცავს: სკოლამდელი აღზრდის, დაწყებითი ზოგადი განათლების, უმაღლესი და უმაღლესისშემდგომი პროფესიული განათლების, აკადემიური განათლების უზრუნველყოფის ხარჯებს, მათი ადმინისტრაციული ხარჯების ჩათვლით.

18. სოციალური დაცვა. აღნიშნული მუხლი მოიცავს: შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა, ხანდაზმულთა, მარჩენალდაკარგულ პირთა, ოჯახებისა და ბავშვების, უმუშევართა სოციალურ დაცვას, საცხოვრებელი უზრუნველყოფის ხარჯებს და სხვ.